

бути цікавими як для іноземних, так і для українських туристів. Вважаємо, що дозвілля та відпочинок, як і у довоєнний період, займатимуть провідну позицію. Новим напрямком туристичної діяльності може стати трудовий туризм, який включає не тільки пізнавальну, а й соціальну складові. Імовірними клієнтами залучення до різних видів туризму можуть стати іноземні туристи, які зацікавлені у відвідуванні та відновленні України.

Література

1. Про туризм: Закон України. URL: <http://surl.li/pyuw>
2. Tourism set to return to pre-pandemic levels in some regions in 2023. URL: <http://surl.li/feoro>
3. Tourism Data and Matching Priorities — Ukraine. URL: <http://surl.li/feovj>
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
5. Генасамблея ООН підтримала резолюцію «Про справедливий і сталий мир в Україні». URL: <http://surl.li/fetkm>

batychenko_sveta@ukr.net

Батиченко С. П.

*кандидат географічних наук, старший викладач
Національний університет харчових технологій, Україна*

lysil@ukr.net

Мельник Л. В.

*кандидат географічних наук, старший науковий
співробітник науково-дослідного відділу геоінформаційних технологій,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Анотація. Сучасна Україна переживає складний етап становлення як держава. Проведення активних бойових дій на території Донбасу починаючи з 2014 року та повномасштабне вторгнення росії на територію України у 2022 році призвели до руйнування населених пунктів на території нашої країни; створення оборонних споруд; виникнення ландшафтних утворень у результаті активних бойових дій (вирви, затоплення, випалювання тощо), місць розбитої бойової техніки та територій масового захоронення постраждалих від військових дій. Разом з тим поступове звільнення українських міст і сіл від російських військ наближає до перемоги та до мирного життя в країні. Враховуючи досвід країн, які пройшли шлях відновлення туристичної сфери після війни, Україна не лише відновить зруйновану туристичну сферу, а й розвиватиме нові напрямки туризму, пов'язані з воєнними діями [2, с. 208].

Ключові слова: туризм, військовий туризм, екскурсії.

В сучасному світі, серед туристів, користується популярністю новий вид туризму — військовий туризм, оскільки їм цікаво відвідувати місця, пов'язані з найважливішими битвами, подіями, що змінили хід історії, місця великих випробувань і горя, що закарбувалися в людській пам'яті на віки й постійно надихають повернутися туди знову і знову, щоб віддати шану історії та її героям.

На сьогодні існують різноманітні підходи до визначення поняття військового туризму. М. Кляп і Ф. Шандор розглядають військовий туризм як різновид туризму, метою якого є відвідання місцевості, пов'язаної з військовими та воєнними діями. Військовий туризм — це туризм на місцях боїв та історичних битв для всіх зацікавлених, а також для ветеранів і родичів загиблих воїнів, відвідання існуючих та історичних військових об'єктів і полігонів, бойових морських кораблів, підводних човнів, катання на військовій техніці, стрільба зі зброї на полігонах і в тирах, участь у військових навчаннях і маневрах, перебування на полігонах як глядачі — *military tour*, до таких також можна віднести і тури на відвідання воєнних концтаборів та в'язниць [3, с. 205]. Вужче розглядає військовий туризм А. Мельник, який визначає військовий

туризм як різновид туризму, метою якого є відвідування місцевостей, пов'язаних з воєнними діями [6]. На думку О. Любіцевої, військовий туризм надає можливість відчувати себе в умовах військових навчань чи здійснення бойових дій і полягає в можливості оволодіння туристами навичок водіння бойових машин, здійснення польоту в надзвуковому літаку, стрибків з парашутом або навіть відвідання району бойових дій [5, с. 22]. М. Храсовські і К. Ноерес визначають військовий туризм як відпочинок, що має армійське підґрунтя. Автори виокремлюють дві складові туризму: об'єкти, що стосуються військового обладнання і розглядаються як сегмент пригодницького туризму, та об'єкти, що концентруються на історичних подіях і належать більше до освітнього сегменту туризму [1]. М. Лущик та Я. Москвяк пропонують під військовим туризмом розуміти спеціалізований вид туризму, який передбачає відвідування пам'ятних військових об'єктів/установ/локацій минулого і сучасності, залучення туристів до елементів сучасного військового побуту, участь у безпечних військових подіях/заходах/фестивалях тощо [4].

В зонах ведення активних бойових дій під час українсько-російської війни формується велика кількість оборонних споруд (блокпости, бліндажі, траншеї), які відіграють вирішальне значення у збереженні життя військовим і перебігу битв. А в майбутньому, такі об'єкти користуватимуться популярністю серед туристів. По праву оборонною фортифікаційною спорудою сучасності виступає територія металургійного комбінату в Маріуполі (Донецька область) «Азовсталь», де місяцями тримали оборону міста бійці полку «Азов» та переховувалися мирні мешканці міста [2, с. 213].

Тисячолітня оборонна споруда, яка взяла участь у російсько-українській війні, — Змієві вали під Білгородкою (Київська область), які ворожа російська армія не змогла форсувати [7].

Важливе місце не лише у розвитку військового туризму, а й патріотичному вихованні, вшануванні пам'яті загиблих мають відігравати місця битв, особливо кривавих і переломних подій. Географія їх велика і простягається від Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської областей [2, с. 213].

Після звільнення ряду областей від окупантів викривалися факти знущання та масові захоплення мирного населення постраждалого внаслідок воєнних дій. На знак вшанування пам'яті мирних жертв та розголошу жорстокості війни на території звільнених від окупантів міст, селищ та сіл необхідно створити меморіальні комплекси, які також стануть важливими об'єктами військового туризму. А також створення музеїв пам'яті про російсько-українську війну. Та проведення на їх території виховних і просвітницьких заходів з метою виховання соціально відповідального та патріотично спрямованого покоління.

Висновок: виникнення нових об'єктів у результаті російсько-української війни сприятиме розвитку в Україні нового виду туризму — військового туризму. А підвищення зацікавленості до воєнних подій в Україні іноземців, свідчить про формування перспективних туристичних потоків іноземців до України після закінчення війни.

Література

1. Барвінок Н. В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18(2). С. 206–217.
2. Кляп М. Сучасні різновиди туризму / М. Кляп, Ф. Шандор. Київ : Знання, 2011. 334 с.
3. Любіцева О. Туризмознавство: вступ до фаху / О. Любіцева, В. Бабарицька. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 335 с.
4. Мельник А. Нестандартні види туризму. Особливості функціонування військового туризму / А. Мельник // Краєзнавство, географія, туризм, 2012. № 16. С. 3–5.
5. Тисяча років гарантії. Як Змієві вали захищали нашу землю за часів Русі і сьогодні. URL: https://lb.ua/society/2022/04/05/512325_tisyacha_rokiv_garantii_yak_zmiievi_vali.html
6. Hrusovsky M. The Long Tail of Tourism: Holiday Niches and their Impact on Mainstream Tourism / M. Hrusovsky, K. Noeres // Military tourism, 2011. Wiesbaden : Gabler. P. 87–94.
7. Лущик М., Москвяк Я. Можливості розвитку військового туризму в Україні / Лущик М., Москвяк Я. // Міжнар. наук. журн. «Інтер наука». Сер.: Економічні науки, 2021. № 9. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16333489757957.pdf>.